

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Тотко Татъзов

Национален център по общественото здраве и анализи, София

по процедура за защита на дисертационен труд на тема: „**Прилагане политиките на Европейския съюз за ранно детско образование и грижа в България**“

на докторант в редовна форма на обучение – Иванка Николова Шалапатова с научен ръководител - Проф.д-р Васка Станчева - Попкостадинова, дм

за присъждане на образователната и научна степен «**Доктор**» по докторска програма „Организация и управление на социалните дейности“, професионално направление 3.4. Социални дейности

Становището е изготвено на основание заповед № 947/01.07.2020 г. и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ «Н.Рилски» и в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Изисквания по структурирането на материала. Представеният за становище дисертационен труд е с обем 206 страници – увод, теоретична част, методология и емпиричен дизайн на изследването, анализ на данните, изводи и препоръки, заключение и приложения. Библиографията обхваща 199 източника, от които 68 на кирилица и 131 на латиница. Работата е онагледена с 62 фигури и 3 таблици. Отделните части на дисертацията са логически и смислено свързани. Стилът е стегнат и ясен. **Относно структурирането, обема, онагледяването и библиографията /обхват и актуалност/, дисертационния труд отговаря на всички изисквания за такъв.**

Актуалност на дисертационния труд. Дисертационният труд, чийто предмет е да се установи ролята на родителите и детската ясла в прилагане политиките на Европейския съюз за образование и грижа в България е **проучване с актуална теоретична обосновка и реално практическо приложение.** Това ще даде възможност за усъвършенстване на образованието и грижите за децата, отглеждани в условията на детска ясла. Актуалността на изследвания проблем се определя от необходимостта да се намерят подходи за увеличаване ролята на семейството във взаимодействието му с детското заведение, за да се оптимизират условията в детските ясли. Основният акцент на дисертацията е не само да се обръща внимание на когнитивното развитие на децата, но и създаване на условия, целящи подобряване на тяхното физическо, социално и емоционално състояние. На тази база докторанта посочва необходимостта от системни промени в политиките и практиките на работа с най-малките деца. Тя изтъква, че разработване на проблемите на ранното детско развитие, ще открие не само значението му за самото дете и семейството, но има значение за успешното обучение, за социалната интеграция, за личното развитие и по-късната адаптивност към условията на живот. за икономиката в цялост /квалифицирана работна ръка, баланс между труд и личен живот и др./.

Актуалността на този труд се определя и от факта, че през последните години се отбелязва сериозен научен интерес към проблемите на най-малките деца. Бяха проведени няколко сериозни проучвания, оформени като докторски тези в областта на ранното детство. В този аспект следва да се отбележи активното участие на ЮЗУ «Н.Рилски» в разработването на тази проблематика.

Характеристика на дисертационния труд. В *уводната си част*, докторанта обосновава избора си на посочената тематика, като убедително разкрива актуалността и значимостта на поставения от нея за проучване, проблем.

Посочва и отделните конструкти, чрез които ще се проведе проучването и ще се оформи целостта на докторската ѝ теза. Нейното основание за разработването на темата е, че **ролята на родителите в дейността на детските заведения е силно negliжирана и че персонала в много случаи има недостатъчна квалификация за работа с най-малките деца.**

В *теоретичната част*, Ив.Шалапатова аргументирано изяснява основния понятиен апарат, който ще използва в своята разработка. Докторантът, за целите на проучването си, определя параметрите на работните понятия - «ранно детство», «ранна детска възраст», «ранно детско развитие» и «образование и грижи в ранна детска възраст/ОГРДВ/». Ив.Шалапатова аргументирано отбелязва, че ако в началото на настоящия век все още посоката /Целите от Барселона-2002/ е била да се осигури достъп до услуги на най-малките/ до 33% от децата до 3-год. възраст/, то 20 години по-късно целта е подобряване качеството на образованието и грижите за тези деца, активно участие на семейството в този процес, за да се осигурят по-добри условия за добър старт в живота. Същевременно докторанта отбелязва европейските политики за ОГРДВ за децата до 3-годишна възраст и прави сравнение с тези на национално ниво, като прави и съответните изводи за това. Прави анализ на участието на родителите у нас в ОГРДВ и го сравнява с родителските практики в другите европейски страни. Направен е прочит и анализ на всички актуални нормативни европейски документи, касаещи ОГРДВ.

С разработването на тази част докторанта показва, че има задълбочени познания по тематиката на дисертационния труд.

Целта на дисертационният труд е ясно формулирана и обоснована, чрез поставените 5 изследователски задачи за постигането ѝ. Използваният изследователски *инструментарий* е описан коректно. Той е адекватен за целите на проучването и включва голям избор на качествени и

количествени методи - интервюта с международни и национални експерти, анкети с медицински специалисти, директори на ДЯ и родители, дискусии във фокусни групи, проучвания на нормативни документи, наблюдения, което дава възможност на докторантката да **анализира проблема от различни страни**.

Много добро впечатление прави *коректното провеждане на проучването*,

Резултатите от проучването са изчерпателно и прецизно описани в съответствие с поставените задачи и повдигнатите хипотези. Данните убедително показват, че «... родителите оценяват високо социалната роля на яслата и считат, че тя е добро място за грижа и образование на децата до 3-годишна възраст“. Същевременно проучването отчита инцидентно участие на родителите в дейността на детските заведения. В недостатъчна степен се прилага мултидисциплинарен и интегриран подход на работа в тези заведения. Често сред персонала липсва разбиране за необходимостта от цялостен подход към детето и семейството. Установява се, че взаимодействието между специалистите от различните основни системи – здравна, образователна и социална е недостатъчно и неефективно.

Този анализ на Ив.Шалапатова аргументира тезата ѝ, заложен в проучването, за необходимост от прилагане политиките на ЕС, относно родителското участие в образованието и грижата за деца до 3-годишна възраст у нас.

На базата на получените резултати, докторанта прави *9 извода*, които са **ясно и точно формулирани** и са в съответствие с целта и задачите на дисертацията.

Дисертационният труд определено има своите *приноси* в научно-теоретичен и приложен смисъл, които докторантката убедително и адекватно е посочила. Изработена е и концептуална рамка на факторите и условията, които имат влияние относно участието на родителите в образованието и грижата за деца до 3-годишна възраст

Библиографията е достатъчно **изчерпателна** и ползваните източници са коректно посочени.

Заклучение:

Представеният за защита труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които са принос на докторантът Иванка Шалапатова. На базата на квалификацията си, практическия опит и направеното проучване, тя предлага постановка, която ще бъде в значителна помощ на децата от ранно детство, на персонала от детските заведения и не на последно място на специалистите изготвящи политиките за ОГРДВ .

Дисертационният труд показва, че Ив. Шалапатова притежава необходимите качества и възможности за самостоятелно проучване, анализ и обобщение на получените данни, както и да направи съответните изводи. Всичко това, както и актуалността на проблема, логичното представяне на резултатите и убедителните изводи ми дават основание да дам положителна оценка за дисертационния труд и да препоръчам на членовете на уважаемото жури да се присъди образователната и научна степен **«Доктор» на Иванка Шалапатова**

17.07.2020 г.

Доц. Тотко Татъзов